

ZIRLÂI 11-NA

JUNE 5–11, 2021

THUTHLUNG THAR BIAK BÛK

CHÂNGVAWN: “Hemi avâng hian ani chu thuthlung thar palâi a ni, thuthlung hmasa hnuaiia bawhchhiatnate lak atâ tlan nân mî a lo thih tâk avângin, kohvate chuan chatuana ro luah tûr thutiam chu an chang thei ang” (*Hebrai 9:15*).

SABBATH CHAWHNÛ

JUNE 5

Chhiar Tûr: *Exodus 25:8; Isaia 53:4–12; 1 Timothea 2:5, 6; Hebrai 10:4; 9:14; 8:1–6.*

ZIRLÂI THLÎR LÂWKNA: Eng vângin nge Pathianin Israel mîte kha biak bûk sa tûrin a duh? Kha biak bûk khân Krista chu kan Âiawh a nihna anga Krista chungchâng eng nge min hrilh? Tûnah hian kan Âiawh a nihna angin Isuan vânah khian eng nge a tih mêk?

THLA ên loh zân a ni a, vâb boruak pawh pentui dumin a buâk emaw tih tûr khawp hian a dum vek mai a. Chutiang thim hnuaiia chuan Frank-a chu kawthtlêrah a kal chhat chhat a. Nakîn deuhah chuan ke pên rî a hre ta a; tu emaw hian thim hnuaiia chuan an rawn zui chu niin. Tichuan, chu pa chuan rawn ûmphain, “Lehkhabu chhutna khâwl neitu Frank-a kha i ni em?” tiin a zâwt a.

“Aw ni e. Mahse, engtin nge lehkhabu chhutna khâwl ka nei tih i hriat a?” a ti a.

Chu pa chuan, “Eng lo a nia, nangmah hi chu ka hre lo che a. Mahse, i ûnaupa chu ka hre lutuk, thim hnuaiia pawh i mîzia, i kal dân leh i pumrua zawng zawng te hian i ûnaupa kha min hriat chhuahtîr a. Ani khân ûnaupa a neih thû min hrilh a; râlkhata aţanga ka rawn hmuh che khân a ûnaupa chu nangmah ngei hi i nih ka ring ta a ni,” tiin a chhâng a.

Hê thû hian Israel mîte biak bûk rawngbâwlnain thutak a entîrte kha a awmzia hre thiam thei tûrin min ãanpui a. Bible chuan biak bûk rawngbâwlna kha a tak anpui leh, entîrtu niin a sawi. A anpui leh hlimthla mai chu ni tho mah se, khangte khân Bible thutak pawimawh êm êm: Isua Kristâ thihna leh vân biak bûka puithiam lalber nia rawng a han bâuwna chu Chiang takin a entîr a ni.

SUNDAY
Inlaichînnate

JUNE 6

“In zîngah ka biak bûk chu ka awmtîr ang a; ka nunna chuan a hnuchhawn lo vang che u. In zîngah ka chêng ang a, in Pathian ka ni ang a, nangni pawh ka mîte in ni ang”
(Lev. 26:11, 12).

Thil pakhat Chiang taka kan hriat thiam tûr a awm a: thuthlung *hlui/hmasa*-ah a ni emaw, thuthlung *thar*-ah emaw pawh ni se, LALPA chuan a mîte nêna inzawmna nghet leh inhmangaih tawwna neih dân kawng a zawng zêl hi a ni. Dik tak chuan, thuthlungte hian chutiang inlaichînna chu a lo awm theih nân “dân leh hrai” eng eng emaw min kawhhmuh a ni pawh kan ti thei ang.

Thuthlung chu eng huna mi pawh niin, eng vâng pawha siam ni mah se, a pawimawh ber pakhat chu inlaichînna a ni zêl. Mahse, inlaichînna a lo pian theih nân chuan inbiak tawn te, thil tih ho te leh chên ho te a ngâi thîn a; mi sual, suala tlu mai thei leh rinhlelh chîng mihringte tân pheï chuan a tûl leh zual hlê. LALPA pawhin hei hi a hriat chian êm avângin kan hnêna Mahni a rawn inlan theih nân, hmâ rawn lâ a; chuvâng chuan keini suala tlu tawh mihringte hian, Ani chu inlaichînna kan lo neihpui vê thei ta a ni.

LALPAN biak bûk sa tûra Israel mîte a hrilh thu inziahna Exodus 25:8 hi chhiar la. Hetiang thil LALPAN a tihîr chhan chu eng nge ni?

Hê zawhna chhâna hian zawhna dang a rawn pian chhuatîr vê leh chhâwng a, chu chu *Eng vâng nge?* tih a ni. Eng vângin nge LALPAN a mîte zînga rawn chên vê a duh le?

A chhâna chu vawiina kan zirlâi inngahna Bible châng pahnih, a chung a kan târ lanah khian a awm. LALPA chuan an zîngah a “biak bûk” chu a “awmtîr” ang a; anni chu a “hnuchhawn” lo baw k ang. Tichuan, an zîngah a “chêng” ang a, Ani chu an Pathian niin, anni pawh a mîte an ni baw k ang (*Lev. 26:11, 12*). Hê lâi thû-a a ãawngkam hmante hi lo chik la. A mîte nêna inlaichinna nghet tak neih duhtu a nihzia Chiang takin a lo lang nawn leh a ni.

Leviticus 26:11, 12 thûte leh Exodus 25:8 leh thûte hi a ãawngkam hman zawng zawng nên chik takin chhiar la. LALPAN a mîte nêna inlaichinna nghet tak neih tuma hmâ a rawn lâk dân a sawi chu han zia k chhuah teh.

LALPAN, “Ka nunna chuan a hnuchhawn lo vang che u” tih thû a sawina lâi hi ngun takin ngaihtuah la. Eng tiangin nge biak bûk khân suala tlu tawh mihringte LALPAN a pawm leh theihna kawng a siamsak a, eng vângin nge thuthlung siam nân pawh a pawimawh êm êm baw k le?

THAWHTANNÎ

JUNE 7

Sual, hâlral thilhlân leh ngaihdamna (*Heb. 9:22*)

Thuthlung Hlui hun lâia thil sual titu mi sualten, sual leh sual avânga thiam loh chang an nihna atâ an tâl chhuah theihna tûra Pathianin kawng a lo ruat chu, ran hmanga inthâwinate kha a ni a. Chûng hâlral thil hlân chi hrang hrang chu Leviticus 1 aţana 7-ah hian kan hmû. Hâlral thil hlân atâna hman ransâte thisen an

sâwngbâwl dânah leh, thehthang dânah hian an fimkhur hlê tûr a ni a. Dik tak phei chuan, an inthâwina ran thisen kha biak bûk rawngbâwlnaa a pawimawh lâi ber pakhat a ni.

Thil سوال titu—inlaichînna thuthlung leh a dân leh dún bawhchhetu—chu amâ âiawha hlan tûr ran hmangin, Pathian leh a mihringpuite nêna inremtîr leh theih a ni a. Inthâwinate leh a serh leh sângte kha سوال leh سوال avânga thiam lohna lak atâ tlen fâina kawng ni tûra Pathianin a lo ruat sâ a ni. Mi sualte tlen fâina atâna din niin, mi mal سوالna leh سوال avânga inthiam lohna an neih chu biak bûkah an inthâwina ran thisen theh hmanga suan luh a ni a. Chutianga tih a nih hnû chuan, an chipuite zîngah chêng vê leh theiin, anmahni chhandamtu LALPA Pathian nêna chuan thuthlunga inzawmna famkim an lo nei thar leh ta thîn a ni.

A chûnga kan han sawi tâkte hian eng tiangin nge nimin zirlâi tâwpnaa zawhnate kha hre thiam thei tûrin min puih le?

Khâng ran thisena inthâwinaah khân Messia chungchâng hrilh lâwkna nêna inzawm eng thil pawimawh nge awm?
(*Isa. 53:4–12; Heb. 10:4*).

Thuthlung Hlui hun lâia ran hmanga an inthâwinate kha سوال leh سوال avânga thiam loh chang a nihna lak atâ mi sualte an fihlîm theihna tûra Pathianin a lo ruat sâ a ni a. Mi sualte nihna chu thlâk danglamsakin, thiam loh chang leh thi tlâk kha ngaihdamna chang tawh, Pathian nêna thuthlunga inlaichînna lo nei thar leh an lo ni ta zâwk a ni. Nimahsela, khâng ran hmanga an inthâwinate khân nakîna lo la thleng tûr eng emaw entîr a nei a. A thu hrimin, ransa eng mah hi mihringte سوال tlen fâi nân leh, سوال avânga thiam loh chang kan nihna min hlih kiansak tûra tling zo a awm lo.

Hebrai Lehkathawn ziaktu chuan, “Bâwngpâte leh kêlte thisen chuan sualte tibo thei rual a ni si lo” (*Heb. 10:4*) a ti a. Chuvângin, rana inthâwina kha chu mihring leh Pathian ni kawp Pathian Chhiahhlawh, khawvêl sualte tlan nâna lo la thi tûr lo

entirtu mai a ni. Hêngte hmang hian mi sual chu ngaihdam niin, LALPAN a lo pawm ta a, thuthlung inlaichînna pawh din thar a lo ni leh ta a ni.

Thuthung Hlui hun lâi, biak bûka ran an hlan thin hun lâia chêng vê angah khân han inchan chhin la. An ran vulhte kha an ei leh bâr zawнна atân te, an hnam zia leh nun atân te leh, an nunphung hrim hrim atân pawh thil pawimawh tak a ni tih hre bawk la. Tichuan, hêng inthâwinate hian sual man to-zia an hriat theih nân eng zirlâi nge a zirtîr sawi ang che.

THAWHLEHNÎ
Âiawhtu chu

JUNE 8

“Ani chuan kan Pathian leh kan Pâ remtih zâwng tân lâi khawvêl sual tak lakah hian min chhan chhuah theih nân kan sualte âiah amah a inpe ta” (Gal. 1:4).

Thuthlung Thar bû-a thupui pakhat chu, ‘Isua Krista kha khawvêl sualte tlan nân a thî’ tih hi a ni. Hê thutak hi chhandamna ruahman pum pui inngahna a ni bawk a. Kristâ thisenin sual tlanna a siam tih pawm lo thurin leh, Pathian thu kalpui dân rêng rêng chuan Kristian sâkhaw laimû leh inngahna a pawm lo tihna a ni. Thisen a chhuah lohna kraws chuan mi tu mah a chhandam thei lo.

Tân kêr zirlâi inngahna Bible chângin a sawi hi ngun takin ngaihtuah la, tichuan hê zawhna hi chhâng ang che: Isua kha Amâ duhthu rênga thî a ni em? Tû tân nge a thih? A thihna khân eng nge a hlen chhuah dân?

Kristan kan âi min awhsakna hi tlanna ruahman pum puia a pawimawh lâi ber a ni a. Kan sualte avâng a thih phû kan ni. Mahse, Krista chu, min hmangaih êm avângin “kan sualte âiah

Amah a rawn inpe ta a” (*Gal. 1:4*). Kan phû rêng thihna chu a rawn tuâr ta a ni. Mi sualte Âiawh nia Krista thihna hi thutak dang zawng zawng rawn luan chhuahna hnâr, thutak ropui ber chu a ni a. Kan beisei—dintharlehna te, zalênna te, ngaihdamna te leh paradis-a chatuana chên theihna te hi Isua hnathawh, kan sualte avânga Mahni a lo inpêknaah khân a innghat vek a ni. Krawsa a inhlanna tel lo kha chuan kan rinna hi awmze nei lo mai a ni dâwn a. Kan beiseina leh rinna pawh pawh sangha limah nghah a ngâi bawk ang. Chhandamna hi thisen, Krista thisen zâr chauha lo thleng a ni.

Hêng Bible chângte hi chhiar teh: *Mathaia 26:28; Efesi 2:13; Hebrai 9:14; 1 Petera. 1:19. Thisen chungchâng eng nge an sawi hlawm? Thisen hian chhandamna ruahmanah eng nge pawimawhna a neih?*

“Pathian chuan rinhlelh chîng mî ni tûrin a duh lo che a, mi sual leh hlutna nei lo i nih avângin Pathian pawhin a pawm lo vang che tih hlauva i nun tihrehawm tûr pawhin a duh hek lo che. . . . Chuvângin, heti hian sawi zâwk rawh: ‘Mî sual ka ni tih ka inhria a, chu chu Chhandamtu ka mamawh chhan pawh a ni rêng bawk. . . . Chhandamna chang thei tûrin thil ðha tih emaw, ðhatna emaw eng mah ka nei lo. Mahse, Pathian hmaah chuan Pathian Berâmno, hmêlhemna nei lo, khawvêl sualte kal bopuitu thisenin tlanna famkim a siam chu ka dintîr a. Chû chu chhuân tûr ka neih vê chhun a ni’ tiin.”—Ellen G. White, *The Faith I Live By*, p. 100.

A chung a Ellen White-i thuziak hi ngun takin chhiar la. Tichuan, nangmâ ðawngkâuchheh hmangin a thil sawi tum awmzia hi han ziak chhuak teh. Nangman hlauh i neih leh hrehawm i tawrh chu ziak tel la, tichuan, thutiam a sawiten

beiseina a pêkte pawh i ziak chhuak dâwn nia. Thuthlung thar thisen avânga beiseina i lo neih tâk chu eng nge ni?

NILÂINÎ

JUNE 9

Thuthlung Thar Puithiam Lalber chu

Pathianin a mîte zînga a chênna theihna tûra a thlan lei biak bûk rawngbâwlnaa a pêng pawimawh tak chu, ran hmanga inthâwina kha a ni. Mahse, inthâwina chu ran tihhlum a nih rual khân a zo vê nghâl mai lo thung a. Khatia *tihhlum a nih hnû khân* a thisen chu puithiamin thil sual titu âiawhin biak bûkah a keng lût ta thîn a ni.

Amaherawhchu, hêng biak bûk rawngbâwlnate hi khawvêl tâna Kristan a la tih tûr lo entîr lâwkna, a hlimthlâ mai a ni a. Chuvângin, biak bûk rawngbâwlnaa chhinchhiahna chi hrang hrangte chu ran thih rual ruala zo vê nghâl mai a ni lo ang chiah khân, Kristan kan tâna hnâ a thawh pawh hi kraws-a a thihnaah khân a tâwp nghâl mai lo tih hi kan hre tûr a ni.

Hebrai 8:1–6 hi tawngtâina nênnun ngun takin chhiar la. Hebrai Lekhathawn ziaktuin a sawi awmzia hi i hriat thiam theih nân leh, hriat thiam ngei a pawimawh chhan i lo hriat nân LALPÂ tanpuina dîl ang che. Chutianga i tih hnû chuan, nangmâ tawngkauchheh hmangin he lâi thû-a Pathian thuchah awm nia i hriat chu ziak chhuak la. Hêng thûte hian engtin nge thuthlung thar awmzia hre thiam thei tûrin min puih tih inzâwt baw k ang che.

Thuthlung hlui hnuaiyah khân lei biak bûk te, puithiam te leh inthâwina te a awm ang chiahin, thuthlung thar hnuaiyah pawh vân biak bûk te, vân puithiam te leh vâna rawngbâwlna te a awm vê a. Amaherawhchu, thuthlung hlui chhinchhiahna, a lem leh hlimthlâ te (*Heb. 8:5*) khân thuthlung tharah chuan a tak ram a lo chang ta a ni.

Thuthlung tharah chuan kan âiawh atân chhia leh tha pawh thliar hrang thiam lo ran mai mai hman ni tawh lovin, sualna nei lo Isua kan nei ta a; ran thisen âiah Kristâ thisen kan nei tawh a; mihringte siam biak bûk âiah “biak bûk tak tak, mihring sak ni lo, LALPÂ sak zâwk chu kan nei ta” (*Heb. 8:2*); kan puithiam pawh thil sual ti thei leh mi sual ni vê tho kan mihringpuite ni tawh lovin, Isua Krista a ni a, ani chu kan Puthiam Lalber niin, tânah hian kan âiawhin vân biak bûkah khian rawng a han bâwl mêk a ni. Hêng zawng zawngte hi rilrua hre chungin, Paula thu sawi: “Heti kauva chhandamna ropui hi thlahthlam ila, engtin nge kan tlân chhuah theih tehlul ang?” (*Heb. 2:3*) tih hi hi ngun takin i ngaihtuah dâwn nia.

Hê thû hi ngun takin han ngaihtuah teh: Isua kha nangmâ tân sualna nei miah lovin he leiah hian a lo nung tawh a, nangmâ âiawhin a lo thi tawh bawk; tânah hian vânah a awm a, chuta biak bûkah chuan nangmâ tân rawng a bâwl mêk a ni. Hêng zawng zawng hi sual rah râpthlâk tak lak aţanga chhanchhuah i nih theih nâna a tih vek a ni. Naktûkah hian hê thu ropui tak hi mi tû emaw hre vê ngei ngei tûra i ngaih hnênah hrilh chhâwn tum ang che.

NINGÂNI

JUNE 10

Vân Biak Bûka rawngbâwlina (*Heb. 9:24*)

Hebrai 9:24 thû hi kan âiawha Krista thih hnûa kan tâna vâna rawng a han bâwl tâk thû sawina a ni a. Hemi chungchângah hian sawi tûr tam tak awm mah se, thil pakhat insâwrbingna tûr kan nei a, chû chu tânah hian kan tân Pathian hmâa Krista a inlan mêk thû hi a ni.

Kan tân Pathian hmâah Krista a inlan mêk tih thû hi eng nge ni a awmzia? Keini, mi sual leh suala tlu tawh mihringte hi tânah hian Pathian hmâah han inlan ta ngawt ila, Pathian ropuina êng

tak chuan min kâng ral ngêl vek mai ang. Nimahsela, eng anga thil soal lo ti nasa tawh pawh niin, Pathian dân thianghlim hi lo bawhchhe nasa tawh hlê thîn mah ila, *kan tâna* Pathian hmâa ding mêk mi tu emaw kan nei a. Kan âiawha Pâ hmâa ding mêk Âiawh kan nei a ni. Hê leia a awm chhûnga Kristan mi a hmangaih thinzia te, mi soal te a ngaihdam thîn dân te leh, mi a pawm thinzia te kha ngaihtuah la. *Kha Mî tho kha tânah hian vânah kan tân Palâi niin a han awm mêk a ni.*

Hei hi chanchin t̄ha pêng pakhat dang chu a ni a. Isua khân kan soal man tlâkin, kan sualte chu Kraws-ah khân a lo phûr ta (*1 Pet. 2:24*) a ni mai lo, tânah hian Pathian hmâah a ding mêk a, lei leh vâ, mihringte leh Pathian inkâra Palâi a ni.

Hê thû hi a pawimawhin kan hriat thiam ngei theih thil pawh a ni baw a. Isua hi Pathian leh mihring (sualna pakhat mah nei lo Mihring t̄ha famkim) nih kawp avângin sualin a thlen Pathian leh mihringte inkâra dâidanna zâu tak awm dawh zawm theitu awm chhun a ni a. Hêng zawng zawnga kan hriat reng ngâi thil pawimawh tak awm chu, tânah hian fiahna leh thlêmna kan tawh te, hrehawm kan tawrh te min hriat thiampuitu Mihring (*Heb. 4:14, 15*), Pa hmâa kan âiawha ding a awm tih hi a ni.

“Pathian pakhat chauh a awm a, Pathian leh mihring inkâra Palâi pakhat chauh a awm baw a, Amah chu mihring a ni, Krista Isua, mi zawng zawng tlan nâna inpe-a chu: chu chu a hun tak zêla hriattîrin a awm tûr a ni” (*1 Tim. 2:5, 6*). **He lâi thû hian Isua hnathawh pahnih a sawi chu engte nge ni a, eng tiangin nge chûng a hnathawh pahnih chu lei biak bûk rawngbâwlnaah khân lo entîr lâwk a nih?**

Thuthlung tharin chanchin lâwmawm êm êm a rawn thlen chu, tânah hian Isuâ zârah soal simte chuan vâna Pâ hmâah khian an âiawha ding an nei a tih hi a ni a. Chu Mi chuan anmahnin an hlawh chhuah theih ngâi rêng rêng loh tûr felna famkim chu hlawh chhuahsakin, chû felna chu Pathian hmâa ding tlâk awm chhun

a ni bawk. Isua chuan tawrhate hmanga fel famkim taka a nun hmang tlingtlain (*Heb. 2:10*), tânah hian Pathian hmâah a han ding ta a. Sual lak atâ ngaihdamna leh sual hneh theihna tûra thiltihtheihna chu min dîlsâk mêk a ni. A chhan pawh hêngte tel lo hi chuan tânah leh rorêna ropui lo thlen hunah pawh, beiseina kan nei thei dâwn sîi lo va.

Mi tû emaw, sual tûra thlêmna pawh lo tâwk vê vek tawh mî tû emaw chu vânah khian Pathian hmâah a ding a ni tih thû hi ngun taka ngaihtuah chungin tawngtâi la. Hê thû hi a mi mal takin i tân a hlutna eng nge awm? Chu chuan eng ang beiseina leh fuihna thû nge a rawn pêk che?

ZIRTÂWPŊÍ

JUNE 11

Zir Belhna: “Vân angel-te zînga a chungnung ber pawh khian, thlarau boralte tlanna tûrin tih theih pakhat mah a nei lo. Cherub-te leh seraf-te khian thil siam an nihna anga Siamtun a neihtîr ropuina chauh chu an nei a. Chuvângin, mihringten Pathian an lo rem lehna chu Pathian nêna intluk, Pathian zepui tawmpuitu, tâwp chin nei lo Pathian hmâa mihringte âiawha ding tlâk leh, suala tlu tawh khawvêla Pathian âi rawn awhtu chauhin a tihlawhtling thei a ni. Mihringte âiawhtu chuan mihringte nihphung hi a nei vê ngei tûr a ni a, chu nihphung chu an âi a awhsak mihringte nêna an inzawmna ni. Pathian palâi a nih ang ngeiin Pathian nihphung tawmpuitu a ni tûr a ni bawk a, khawvêl hnêna Pathian nihna lantûrna tûr leh, Pathian leh mihringte inkâra palâi a lo nih theih nân, tâwp chin nei lova nên chuan inzawmna a nei ngei bawk tûr a ni.”—Ellen G. White, *Selected Messages*, book 1, p. 257.

“Isuan a sawi chhunzawm zêl a: Mîte hmâa min tan ang bawkin kei pawhin Pathian leh vântirhkoah thianghlimte hmâah ka tan vê dâwn che u a ni. Leiah hian ka thuhretûte in ni ang a, khawvêl damna atâna ka khawngaihna luan chhuahna tûr

hmanrua in ni tûr a ni. Chutichuan, kei pawh vânah khian in âiawhin ka han ding vê ang a. Pa chuan in nungchang dik lo leh tha lote chu en lovin, ka that famkimna kawrfuala thuamin a hmu dân che u a ni. In hnêna Vân malsâwmnate a lo luan thlâk theihna tûr kawng chu ka ni a. Tichuan, bo tawhte tâna ka inhlanna sawi darh a, mi tantu apiang chu tlan tawhte ropuina leh hlimna changtu nia ngaih an ni ang.”—Ellen G. White, *Chatuan Nghahfâk*, p. 357.

Sawi Ho Tûrte:

- ❶ **Rome 5:2; Efesi 2:18 leh Efesi 3:12-te hi chhiar la. Hêng Bible chângte hian Isua zâra Pâ hnên kan thlen theih tâk dân kan lo hriat thiam theihna tûrin eng nge an sawi hlawm le?**
- ❷ **A chung a Ellen G. White-i thuziak khi en la. Palâi hnathawh a hrilh fiah dân khi hriat tum ang che. Pa chuan min han en a, kan nungchang dik lo leh tha lo tak takte chu hmu lovin, Kristâ felna zâwk chu a hmû a. Chumi awmzia chu eng nge ni tih in class-ah sawi ho rawh u.**
- ❸ **Tûn kêra kan zir tâk kha en nawn leh ula, hê zawhna hi engtin nge i chhân dân tih han han ngaihtuah teh: “Aw le, Krista chu vân biak bûkah khian rawngbâwlin a awm mêk a. Hei hi kan nî tin nun atân eng nge a pawimawhna awm?”**

KHÂIKHÂWMNA: Thuthlung hluia hâlral thil hlan inthâwinatê kha kalphung tharin a rawn thlâk ta a; lei biak bûka sualna nei vê tho puithiamten ran hâlral tawh lovin, tûnah chuan hâlral thil hlan tha famkim Isua kan nei ta. Ani chu kan âiawhin vân biak bûkah khian Pâ hmâah a han ding a, chu chu thuthlung thar leh a thutiamte inngahna a ni.